

עאיריץ לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

נקודות אור

דרש נאה דרש ר"מ מפרמישלאן זצ"ל:

על הקב"ה נאמר "ארך אפים ורב חסד ואמת", לכאורה מדת האמת אין בה כל רחמים, שהרי "אמת" פירושה שהקדוש ברוך הוא נוהג לפי האמת בעומק הדין וללא כל הנהגה של לפנינים משורת הדין, ואם כן, אם הנהגה היא "אמת", לא שייך לנהוג בה "ארך אפים ורב חסד", ואם "ארך אפים ורב חסד" - לא שייך שיהיה "אמת".

אלא - אמר ר"מ - פעמים שאדם עושה עצמו כצדיק גמור, מראה עצמו בעיני הרבים כאילו מעשיו טובים ונאים אולם בליבו פנימה הוא איש חוטא. כאן מתגלה מידת הרחמים, שהרי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ואדם המציג עצמו כצדיק מן הראוי היה שהקדוש ברוך הוא ינהג עמו כפי רצונו של אותו אדם - כצדיק, וידקדק עמו במעשיו כחוט השערה. אולם הקדוש ברוך הוא מרחם עליו ונוהג במידת האמת שאדם זה הוא כהדיוט ללא מעלות מיוחדות, וממילא אין הקדוש ברוך הוא מדקדק עמו במעשיו כחוט השערה. נמצא "אמת" ו"רחמים" משמשים יחד.

חכמתכם ובינתכם

מספרים שמרן הגר"ק כשהחזיק גמ"ח הלוואות והקפיד מאוד שיחזירו בזמן שלא יהיה חב לאחרני.

פעם איחר אחד להחזיר את ההלוואה שאלו הגר"ח לסיבת האיחור וענה שהכניס את בנו בברית והיה טרוד בזה, ולא זכר להשיב.

השיב לו הגר"ח "מל ולא פרע כאילו לא מל".

צריך עיון

ידיבר ד' אל משה, אחרי מות שני בני אהרן, בקרבנתם לפני ה' וימותו

לכאורה המילה 'וימותו' בסוף הפסוק מיותרת, שהרי כבר נאמר בתחילת הפסוק 'אחרי מות' שני בני אהרן, ומדוע חזר הכתוב וכתב 'וימותו'?

ועוד קשה - בתחילת הפסוק נאמר "ידיבר ה' אל משה", אך בפועל לא מפורטת כאן שום אמירה, מה דיבר הקב"ה אל משה?

הגות שאבעס'

ידיבר ד' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ד' וימותו

כותב הכלי יקר: לפי שהיו קרובים אל ה' ביותר על כן דקדק הקב"ה עמהם לזונם אפילו על שגיאה קטנה כמ"ש 'וסביבו נשערה מאד'. כי כל הקרוב ביותר אל המלך, אז ביותר הוא צריך להיות נזהר בבבוא המלך.

יתכן שרבים מאיתנו אומרים לעצמנו בלב, אם הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ודן אותם אפילו על שגיאה קטנה, אז עדיף אולי להישאר קצת רחוק מאשר להתקרב אל ד' ולהיות נתון תחת פיקוח קפדני ומלחץ.

כל השאלות הללו מגיעות משתי סיבות, חוסר אמון וחוסר ערך עצמי.

רבים מאיתנו מרגישים שלא באמת מבינים אותם, אלא רק רוצים שיתנהגו 'לפי הספר' ולפי מה שמצופה מהם, בלי שום התייחסות לקשיים ולרצונות שלהם, לדוגמה אם מישוהו מפספס זמן קרי"ש או תפילה יגידו לו 'אם היה לך טיול גם היית קם מאוחר...???' ואם התגובה תהיה שהרצון להספיק זמן קרי"ש, לא גורם לו מספיק חשק לקום בזמן כמו לטיול, יסתכלו עליו -וגם הוא יסתכל על עצמו- כספק גוי, ואת ההרגשה הזו, אנחנו מעתיקים אל ד' יתברך, ומייחסים אל ד' כמו שוטר התנועה, שמתחבא מאחורי העץ עם מצלמת מהירות ומחכה ללכוד דג שמן, שעבר עבירת תנועה ולתת לו דו"ח רציני, כדי שירגיש מה קורה למי שנוהג שלא כשורה, ועו"כ לא ישוב לסורו.

אבל באמת, הקב"ה לא 'מחפש אותנו בסיבוב' ולא מחכה למעידה שלנו כדי לתפוס אותנו על חם ולהרשיע אותנו, אלא רוצה שנהיה קרובים אליו, כי הוא בחר בנו מכל העמים ואוהב אותנו בכל מצב.

הקב"ה מבין אותנו לגמרי, ויודע שיש לנו משיכות ותאוות ושלפעמים אנו נופלים, כי הוא זה שברא אותנו עם לב בשר וגוף שמושך לכך, אבל הוא רוצה שאחרי שניפול נקום ונחזור אליו!

והדרך לחזור לד' היא רק ע"י צעדים קטנים, רק ע"י 'שבע ייפול צדיק וקם', כפי המשל הידוע של ר"מ מברסלב, על בן מלך אחד שהשתגע והחליט שהוא תרנגול הודו, התיישב ערום מתחת השולחן ואת חתיכות לחם ועצמות כמו תרנגול, וכל הרופאים התייאשו מלעזור לו ולרפא אותו, והמלך היה בצער גדול מזה.

עד שבא חכם אחד ואמר: אני מקבל על עצמי לרפא אותו!, הלך והפשיט גם כן את עצמו וישב מתחת לשולחן ליד בן המלך, וגם כן אכל פרורים ועצמות. ולשאלת בן המלך: מי אתה? ומה אתה עושה פה? השיב: גם אני תרנגול.

וכך ישבו שניהם יחד עד שנעשו חברים, ואז רמז החכם לבני הבית להשליך להם חולצה, ואמר החכם לבן-המלך: אתה חושב שתרגול לא יכול ללכת עם חולצה? אפשר להיות עם חולצה ולהישאר תרנגול, ולבשו שניהם את החולצות, ואחרי זמן נוסף, רמז והשליכו להם גם מכנסיים, ושוב אמר החכם לבן המלך: אתה חושב שעם מכנסיים לא יכולים להיות תרנגול?! עד שלבשו גם מכנסיים. וכך עם שאר הבגדים, ולאחר מכן רמז והשליכו להם מאכלי-אדם ואכלו. ואחר-כך אמר לו: אתה חושב, שתרגול מוכרח להיות דווקא מתחת לשולחן?! יכולים להיות תרנגול ולשבת ליד השולחן! וכן התנהג אתו עד שריפא אותו לגמרי.

למחרת חג הפסח מביאים מנחת העומר משעורים, שהם מאכל בהמה, אך בחג השבועות מביאים מנחה מחיטים, שהם מאכל אדם, ויתכן לבאר, שבפסח עם ישראל היו בבהמות, שהיו עבדים נטולי אישיות ובהירה ורצון עצמי משלהם, ולכן הקרבן שמבטא תמיד את הבאת עצמיות האדם לפני השם הינו דווקא ממאכל בהמה, אולם בשבועות באים להדגיש, שהשם ית' לא מחפש פרות וחמורים נטולי בחירה שיעבדו אותו, אלא חפץ באנשים בעלי בחירה שיבחרו מרצון בדבר הטוב והישר, ולכן הקרבן הוא מאכל אדם.

הקב"ה לא רוצה שנתנהג כמו רובוט חסר רגשות ורצונות, אלא רוצה שיהיה לנו רצון חזק, שאותו נבטל כשהוא מנוגד לרצון ד', כי אדם ללא רצון הוא אדם מת!! והקב"ה רוצה אותנו מלאי חיות ואנרגיה חיובית, כי הוא אוהב אותנו ומאמין בנו, ולכן הוא רוצה שנהיה קרובים אליו ולא נתרחק ממנו, כי הוא יודע שפסגת הטוב והאושר היא 'קרבת אלוהים לי טוב', גם בזמן שאיננו מבינים את הטוב שבהנהגתו.

ולהתקרב לד' שהוא הטוב המוחלט, אפשר רק ע"י שהאדם מזכך את עצמו להיות דומה לד', ולכן כשאדם רחוק יותר, מדקדקים אותו פחות על הדברים הקטנים וכשהוא קרוב יותר מדקדקים אותו גם על הדברים הקטנים יותר, כמו אדם שמסובך בחובות של מיליוני דולרים ובאים לעזור לו לסדר את החובות, למרות שברור שצריכים לסדר את כל החובות עד לאחרון שבהם, מכל מקום ברור שבהתחלה צריך לפרוע את החובות הגדולים והקשים ביותר, ורק לאחר מכן לעבור אל החובות האחרים, אך אדם שמתנהל נכון בעניין הכלכלי, ייש לו רק כמה חובות קטנטנים, עליו להתמקד ישר אפילו בחובות המזעריים ביותר.

כך כל אימת שהאדם עולה ממדרגה למדרגה, עליו לזכך יותר את דרכיו ולתקן אפילו דברים שבעבר לא תיקן וזיכך, בגלל שעד עכשיו לא היה במדרגה זו שד' יוכל לדבר אתו על הדברים האלו ורק עכשיו הגיע למדרגה זו, וסיבה נוספת, שעכשיו כשהוא רוצה לעלות לעולם יותר גבוה, הוא צריך להיות יותר עדין ומזוכך כדי שיוכל להשיג את הדביקות שבאותו עולם.

אם כן, 'הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה' לא בשביל לחפש אותם ולהענישם על כל הפרת חוק ועל כל סטייה מההוראות, אלא דווקא משום שד' רוצה לזכות אותם לעלות למדרגה יותר נעלה ולהתקרב יותר אל מקור הטוב, ולכן הוא מזכך אותם יותר ויותר.

מעשה שהיה

בימים אלו בין פסח לעצרת, בהם נפטרו תלמידי רבי עקיבא מפני שלא נהגו

בכוד זה בזה, ננסה להתחזק יחד בן אדם לחברו ולנהוג בכבוד ואהבה זה בזה

מסופר, שבתקופה ששרר עוני גדול בירושלים וכמעט שלא היה מה לאכול, עלה רעיון בדעתו של רבי זליג ברוורמן, מיקירי ירושלים. ובימי שישי, לאחר שכל בעלי המכולות סגרו את החנויות, הוא אסף לביתו את כל החלות שנותרו, ובמקום שיישארו כאבן שאין לה הופכין עד יום ראשון, ואז יזרקו אותן, הוא פתח גמ"ח: ביום ששי בין שלוש לארבע חלוקת חלות חינם אין כסף לעניי ירושלים.

שבת קיצית אחת, בשעה שבע בערב, דקות ספורות לפני כניסת השבת, דופק אצלו יהודי: "ר' זליג! אני צריך חלות לשבת."

"תאמין לי", השיב לו רבי זליג, "הייתי רוצה לתת לך, אבל אין לי מה. הגמ"ח הוא בין שלוש לארבע עכשיו שבע, כל החלות נגמרו."

"לא הצלחתי בשום אופן לבוא בין שלוש לארבע ועכשיו נותרתי בלי חלות. אולי בכל זאת תמצא משהו בשבילי", התחנן היהודי.

"תבין אותי", ביקש ר' זליג. "חילקתי את כל החלות, ולעצמי השארתי בצמצום. עם כל הרצון הטוב שיש לי לעזור לך – חלות אין לי לתת לך."

"אין לך??" פראן!... נתן לו סטירה מצלצלת על לחיו, וברח החוצה.

רבי זליג ההמום קרא לעברו: "חכה! חכה! אל תברח", ורץ לכיוון המטבח.

הלה היה בטוח שרבי זליג הולך להביא איזה מטאטא או מגב, והגביר את מהירותו. אך רבי זליג היה מהיר יותר: הוא לקח את כל החלות שלו, ארז אותן בסל, רץ אחרי האיש ונתן לו אותן עם חיוך על הפנים, תוך שהוא מאחל לו שתהיה לך שבת יפה, שמחה וטובה.

כשהעני התרחק ניגשה הרבנית לבעלה ושאלה: "בעלי היקר! אני לא מבינה אותך. ממה נפשך, אם לדעתך יש לתת לו את החלות שלנו – למה לא נתת לו אותן מיד? למה חכית לסטירה שלו? ואם אתה סבור שלא צריכים לתת את החלות שלנו – למה בגלל סטירה כן נתת?"

"יש לך טעות", השיב רבי זעליג. "את חושבת שנתתי את החלות בגלל הסטירה? מה פתאום! ממש לא! נתתי את החלות בגלל מה שמסתתר מאחורי הסטירה. אדם נורמטיבי לא מרים ידיים כלל, ובפרט לא על בעל גמ"ח. וכי אני חייב לו משהו? אם הוא נתן סטירה סימן שסלעים יושבים לו על הלב. משהו מעיק עליו, וזה התפרץ, כמו הר געש. מי יודע, אולי למשל, אשתו אמרה לו: 'אם השבת אתה לא מביא חלות – תישאר בבית כנסת, אל תחזור הביתה!'... נתתי לו את החלות לא בגלל הסטירה אלא בגלל מה שמסתתר מאחוריה."

זה נקרא לתת עיניים ולב. לזהות מה קורה עם השני, מה עובר עליו, מה מסתתר מאחורי המסכה. לחיות אותו, להרגיש אותו ולשאת ביחד אתו את החבילה. זוהי נשיאה בעול, שהיא אחד מקנייני התורה.

תפילה

הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו

קראו בשמו – לייחס כל דבר אליו. בכל מאורע שקורה, בכל הישג שאדם משיג, הנטייה הטבעית היא לייחס זאת לעצמו, לכישרונותיו ויכולותיו, [או להיותו לא-יוצא כשמדובר על כשלון]. לא! 'תקרא לילד בשמו', תייחס את הדבר למקורו האמיתי – להש"ת.

הודיעו בעמים עלילותיו – 'עלילות' מתקשר אצלנו לאו דווקא במובן חיובי, אך הכוונה כאן לעלילה חיובית מאוד שהקב"ה מתנהג בה דווקא עם ישראל!

ומהי העלילה?

משל למלך שהיה חייב לו אחד מליון דולר, ושלה לו המלך שיבוא לפרוע את חובו, והלה בפחד וחוסר אונים כי אין לו מה לשלם, לבסוף זרק לו המלך דרך החלון ארנק עם מליון דולר, ושוב שלח לו שיבוא לשלם, ונצרך לשלם את כל המליון דולר שקיבל, נמצא 'שפרע את חובו' משל המלך.

כך גם כאן: האדם חטא, והיה ראוי לעונש, אך הקב"ה מכפר לו ע"י עלילה, כיצד? הוא נתן לו טובה, ואחר כך פשוט לוקח אותה ממנו כדי לכפר לו.

ובמה שהאדם מקיים 'קראו בשמו', ויודע לייחס כל מה שהוא קיבל לנותן האמיתי, הרי הוא תופס ביתר שאת את 'הודיעו בעמים עלילותיו'!

(ע"פ פי' הגר"א).

שונה הלכות

מעשה באדם שטס בימי ספירת העומר, מיפן (הנמצאת מזרחית לקו התאריך), לארה"ב (הנמצאת מערבית לקו התאריך),

היציאה מיפן הייתה ביום שלישי, אך ההגעה לארצות הברית הינה רק ביום רביעי (גם בגלל הפרשי השעות וגם בגלל שעות הטיסה) ובכך הוא מפסיד יום אחד מספירת העומר.

האם דינו דומה לאדם ששכח יום אחד לספור ספירת העומר, שאינו יכול להמשיך לספור בברכה? או ששונה דינו של אדם זה מאדם ששכח?

יהודי אחד השתתף בסמינר של 'ערכים'. הוא השתתף בכל ההרצאות ולא זז מילימטר... בשום פנים ואופן לא השתכנע לחזור בתשובה. כל מה שניסו לדבר אתו נפל על אוזניים אטומות.

הרב פינקוס, שהשתתף בסמינר, אמר לו: "אתה לא רוצה לחזור בתשובה? אל תחזור. אין בעיה. אני מבקש ממך רק דבר אחד קטן: תספור ספירת העומר. תגיד: 'היום כך וכך לעומר'."

"מה זה הדבר הזה?" שאל האיש. והרב פינקוס הסביר לו שאנו סופרים את הימים לקבלת התורה ובכך אנו מביעים את השתוקקותנו להיות קרובים לקב"ה ולתורה הקדושה.

לזכותו של האיש ייאמר, שהוא היה מנומס, ואמר לרב פינקוס: "אם יעזור לרב שאני אגיד את המשפט הזה – הריני אומר אותו: היום ארבעה עשר יום לעומר"...

והנה, הפלא ופלא, לאחר יומיים, היהודי התחיל לגלות התעניינות בהרצאות, הסכים להתחיל לשמור מצוות, עד שבסופו של תהליך חזר בתשובה שלמה.

שאלו את הרב פינקוס: מהיכן הרעיון הזה? מה הסוד המיוחד שיש במצות ספירת העומר?

והוא הסביר: מנחת העומר באה מן השעורים שהם מאכל בהמה. כשמגיע חג השבועות מביאים מנחה מן החיטים שהם מאכל אדם. הווי אומר שבימים אלו ניתן להפוך מבהמה לאדם. מה הופך מישהו מבהמה לאדם? השתוקקות של דקה אחת ביום לתורה! ידעתי שאם הוא יתחיל להשתוקק ולבקש קרבת אלוקים – זה כבר יחבר אותו לקב"ה באופן מושלם."